

UNIVERSITETET I TRONDHEIM
NORGES TEKNISKE HØGSKOLE
INSTITUTT FOR EKSPERIMENTALFYSIKK

EKSAMEN I FAG 715 15
STATISTISK MEKANIKK
(ved Lærerhøgskolen Statistisk mekanikk F 113)

Onsdag 10 desember 1986

kl. 0900 - 1600

Tillatne Godkjent Kalkulator.

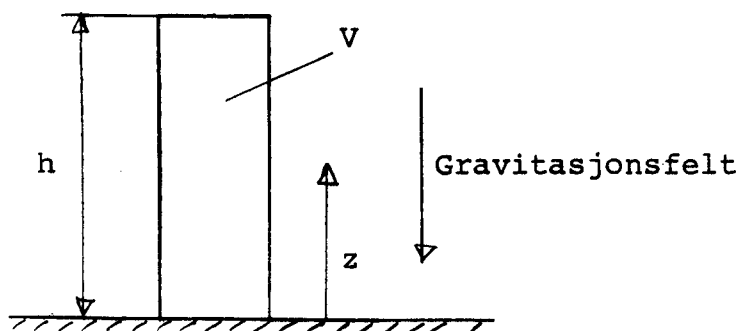
Hjelpemiddel: K. Rottmann: Matematiske Formelsammling
O. Øgrim: Størrelser og enheter i
fysikken.

Fagleg kontakt: K. Budal, tlf. 3455.

Oppgave 1

Ein ideell gass av N atom er plassert i ein sylinder med volum V og høgd h i eit gravitasjonsfelt med konstant tyngdeakselerasjon g . Kvart atom har massen m .

- a) Finn sannsynligheten $P(\vec{r}_1, \vec{p}_1) d^3 r_1 d^3 p_1$ (med unntak av ein triviell proporsjonalitetskonstant C_1) for at eit atom (f.eks. nr.1) har ein posisjon i intervallet $\vec{r}_1$ til $\vec{r}_1 + d\vec{r}_1$ og ein impuls i intervallet $\vec{p}_1$ til $\vec{p}_1 + d\vec{p}_1$.

- b) Finn sannsynligheten $P(\vec{v}_1)d^3v_1$ (med unntak av ein triviell proporsjonalitetskonstant C_2) for at eit atom har ein fart i intervallet $\vec{v}_1$ til $\vec{v}_1 + d\vec{v}_1$.
- c) Finn sannsynligheten $P(z_1)dz_1$ (med unntak av ein triviell proporsjonalitetskonstant C_3) for at eit atom har ein vertikalposisjon i intervallet z_1 til $z_1 + dz_1$.

Bruk så normeringskravet til å bestemma konstanten C_3 .

Oppgitt:

$$\rho = Ce^{\beta(F-H)}$$

Kandidaten må sjølv tolka symbola.

Oppgave 2

Eit atom er plassert i ein behaldar med volum V . Atomet er i termisk likevekt med veggene i behaldaren som har temperaturen T . Atomet kan dissosierast i eit ion og eit elektron. Det udissoisierte atomet (konfigurasjon 1) har energien

$$E_1 = \frac{p^2}{2M},$$

der p er impulsen til atomet og M er atommassen. Det dis-sosierte atomet (konfigurasjone 2) har tilnærma totalenergien

$$E_2 \cong \frac{p_1^2}{2m} + \frac{p_2^2}{2M} + u,$$

der dei to 1. ledda er dei kinetiske energiane til elektronet og ionet, respektivt og u er ionisasjonsenergien (den potensielle energien). Vi har neglisjert masseskilnaden mellom atomet og ionet. Vi ser bort frå vekselverknaden mellom ionet og elektronet etter dissosiasjonen ($u = \text{konstant}$).

- a) Finn sannsynligheten P_u (med unntak av ein triviell proporsjonalitetskonstant) for at atomet skal vera udis-sosiert.
- b) Finn sannsynligheten P_d (med unntak av ein triviell proporsjonalitetskonstant) for at atomet skal vera dis-sosiert. Skriv ned eit uttrykk for $\alpha = P_u/P_d$.
- c) Vanligvis er $u \gg kT$. Vil i så fall atomet, ved eit lite volum V , vera dissosiert eller ikkje?
- d) Anta at $u \gg kT$, men at volumet V blir gjort svært stort ($V \rightarrow \infty$). Korleis går det nå med brøkdelen α ? Gi ei fysisk forklaring på resultatet.
- e) Dei indre deler av sola består av varme gassar, mens dei ytre delane (koronaen) er kaldare og har mindre tetthet. Undersøkelser av sollyset viser at atoma i dei ytre delane inneheld fleire dissosierte atom enn dei indre, varmare delane. Korleis kan dette resultatet forklarast?

Oppgitt:

$$1) \quad \rho = \frac{1}{\pi N_i! h^{3N_i}} e^{\beta(F-H)}$$

$$2) \quad \int_{-8}^{+8} e^{-\alpha x^2} dx = \sqrt{\pi/\alpha}$$

Kandidaten må sjølv tolka symbola.

Oppgave 3

Vi ser på eit kanonisk system av N identiske, ikkje-vekselverkande, spinnlause, boson. Systemet har berre to tilgjengelege einpartikkeltilstandar med einpartikkelenenergiane $\epsilon_1 = 0$ og $\epsilon_2 = \epsilon$, respektivt.

- Finn sannsynligheten $p(n_1)$ for at grunntilstanden skal innehalda n_1 partiklar. Skriv svaret som funksjon av N og $q = e^{-\epsilon/kT} \leq 1$.
- Finn det middels besettelsestalet $\langle n_1 \rangle$ for grunntilstanden, uttrykt ved N og q .
- Skisser forholdet $\alpha = \langle n_1 \rangle / N$ som funksjon av q for $N = 100$.
- Finn eit uttrykk for den indre energien U for systemet uttrykt ved N , ϵ og $\langle n_1 \rangle$.
Finn varmekapasiteten C_V for systemet når $N = 1$.

Oppgitt:

$$p_n = \frac{e^{-\beta E_n}}{\sum_n e^{-\beta E_n}}$$

Kandidaten må sjølv tolka symbola.